

Sygn. akt I AGa 147/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 marca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak
Sędziowie	:	SA Elżbieta Kuczyńska SO del. Jacek Malinowski (spr.)
Protokolant	:	Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 19 marca 2019 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Banku (...) S.A. w W.**

przeciwko **K. M.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 12 marca 2018 r. sygn. akt V GC 226/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i III w ten sposób, że oddala powództwo o zapłatę kwoty 74.879,55 złotych wraz z odsetkami;

II. nakazuje ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 3.744 złotych brakujących kosztów sądowych.

(...)

UZASADNIENIE

Bank (...) S.A. w W. wniósł o zasądzenie od **K. M.** kwoty 75.208,06 zł z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od kwoty 60.537,30 zł od dnia 21 listopada 2016 r. Wskazał, że w dniu 28 sierpnia 2012 r. udzielił pozwanemu kredytu w wysokości 100.000 zł, zaś dochodzona pozwem kwota stanowi wartość niespłaconego kapitału i odsetek. Dodał, że wypowiedzenie umowy zostało skutecznie doręczone pozwanemu, w związku z czym cała wiarytelność stała się wymagalna.

K. M. wnosząc o oddalenie powództwa, podnosił że umowa kredytu została mu wypowiedziana z naruszeniem prawa, albowiem wypowiedzenie zostało oparte o Regulamin nieobowiązujący w trakcie zawierania umowy wiążącej strony. Nadto, zakwestionował prawidłowość wyliczenia kwoty dochodzonej pozwem.

Wobec częściowej spłaty zadłużenia przez pozwanego, powód cofnął pozew w części, domagając się ostatecznie zasądzenia kwot: 54.199,50 zł tytułem należności głównej, 11.898,68 zł - odsetek umownych od należności głównej za okres od 20 listopada 2014 r. do 24 lipca 2016 r. i 8.781,34 zł o odsetek od przeterminowanego zadłużenia za okres od 25 lipca 2016 r. do 30 stycznia 2018 r. oraz dalszych odsetek od kwoty 54.199,50 zł za okres od dnia 31 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty, liczonymi według zmiennej stopy procentowej, wynikającej z umowy i art. 481 § 2 - 21 k.c.

Pozwany nie wyraził zgody na częściowe cofnięcie pozwu.

Wyrokiem z dnia 12 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 74.879,52 zł z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od kwoty 54.199,50 zł od dnia 31 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałym zakresie; zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 947,15 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Orzeczenie to zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 28 sierpnia 2012 r. K. M. zawarł z Bankiem (...) S.A. w W. umowę o kredyt gotówkowy w PLN numer (...) w wysokości 100.000 zł. Spłata zobowiązania miała nastąpić w 72 ratach miesięcznych: 71 ratach po 2.087,44 zł, a ostatnia rata miała być wyrównująca. W § 3 strony ustaliły, że do umowy stosuje się postanowienia obowiązującego Regulaminu i Cennika usług oraz obowiązujące Ogólne warunki otwierania i prowadzenia rachunków bankowych dla małych przedsiębiorstw i innych podmiotów w Banku (...).

W dniu 19 grudnia 2014 r. strony podpisały aneks do umowy, w którym przyjęto, że spłata kredytu nastąpi w 60 ratach miesięcznych, przy czym pierwszych 12 rat będzie płatne w kwotach po 700 zł, a kolejne 47 rat – po 1.853,86 zł. Ostatnia wyrównująca rata miała być zapłacona do 20 grudnia 2019 r.

Pomimo to K. M. regulował dalsze należność w ratach po 700 zł miesięcznie. W związku z tym, pismem z dnia 14 marca 2016 r. Bank (...) S.A. wezwał pozwanego do zapłaty przeterminowanego zadłużenia, pod rygorem wypowiedzenia umowy kredytu.

W dniu 31 maja 2016 r. Bank złożył oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o kredyt gotówkowy nr (...), z powodu określonego w § 18 ust. 1 i 2 Regulaminu kredytowania przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych. Termin wypowiedzenia umowy wynosił 30 dni, a jego bieg rozpoczął się w momencie doręczenia kredytobiorcy wypowiedzenia.

Zgodnie z § 17 Regulaminu obowiązującego w momencie podpisania przez strony umowy, w razie niedotrzymania przez klienta warunków umowy albo utraty przez niego zdolności kredytowej, Bank może wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia. Za niedotrzymanie warunków umowy uznano w szczególności opóźnienia w spłacie należności z tytułu kredytu. Tożsamy zapis znalazł się w § 18 Regulaminu obowiązującego od dnia 4 stycznia 2016 r.

Na dzień 31 stycznia 2018 r. wierzytelność Banku wobec pozwanego z tytułu umowy o kredyt wynosiła łącznie 74.879,52 zł (54.199,50 zł - należność główna, 11.898,68 zł - odsetki umowne od należności głównej za okres od 20 listopada do 24 lipca 2016 r., 8.781,34 zł - odsetki od przeterminowanego zadłużenia za okres od 25 lipca 2016 r. do 30 stycznia 2018 r.).

W tak ustalonym stanie faktyczny, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo niemal w całości zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazał, że strony łączyła umowa z 28 sierpnia 2012 r. o kredyt gotówkowy, zmieniona aneksem z 19 grudnia 2014 r. Umowa to została wypowiedziana przez Bank pismem za 31 maja 2016 r. z uwagi na zaległości w spłacie kredytu, a zdaniem Sądu, oświadczenie o wypowiedzeniu – wbrew zarzutom pozwanego – było w pełni uzasadnione i skuteczne.

Zwrócił uwagę, że z treści umowy kredytu wynikało, że Bank może ją wypowiedzieć w przypadku niedotrzymania przez Klienta warunków kontraktu. Z dowodów zebranych w sprawie w postaci: wezwań do zapłaty, wypowiedzenia umowy i wyciągu z ksiąg bankowych, wynikało zaś, że pozwany nie dokonywał w terminie spłat kredytu w umówionych ratach, gdyż uiszczal je w wysokości po 700 zł, pomimo że w aneksie z 19 grudnia 2014 r. strony ustaliły, że od 20 lutego 2016 r. raty te mają wynosić po 1.853,86 zł miesięcznie. Skoro więc nie wywiązał się z obowiązku spłaty umówionych rat kredytu, zatem po stronie powoda powstało uprawnienie do wypowiedzenia umowy.

Sądu I instancji stwierdził także, że dokonane przez Bank (...) S.A. wypowiedzenie umowy kredytu było skuteczne. Podkreślił przy tym, że zapisy dotyczące warunków wypowiedzenia umowy były tożsame w obu Regulaminach i jedynie znajdowały się w innych jednostkach redakcyjnych (§ 17 i § 18), a ponadto pokrywały się z treścią art. 75 ust. 1 Prawa bankowego, zgodnie z którą w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu albo w razie utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej bank może obniżyć kwotę przyznanego kredytu albo wypowiedzieć umowę kredytu.

Wskazał też, że pozwany nie wykazał, że zmieniony Regulamin nie został mu doręczony w trybie określonym w § 19 Regulaminu obowiązującego w dacie zawarcia przez strony umowy kredytowej, pomimo że obowiązek (ciężar procesowy) przedstawiania okoliczności faktycznych i dowodów spoczywał na nim.

W kwestii wysokości zobowiązania pozwanego, Sąd za miarodajne uznał dowody przedłożone przez Bank w postaci: wyciągu z ksiąg bankowych, historii spłat i zestawieniu transakcji dla kredytu pozwanego. Zaznaczył, że uwzględniając one wszystkie dokonane przez pozwanego wpłaty, precyzując na poczet których należności dana kwota została zaksięgowana.

W efekcie stwierdził, że w okolicznościach sprawy zostały spełnione przesłanki do uwzględnienia powództwa na podstawie art. 69 Prawa bankowego. O zasądzonych świadczeniach ubocznych w postaci odsetek od niespłaconego kapitału orzekł na podstawie art. 481 § 2¹ k.c.

Oddalił powództwo jedynie w części, w jakiej roszczenie Banku zostało zaspokojone przez pozwanego po dacie wytoczenia powództwa (z uwagi na brak zgody pozwanego na częściowe cofnięcie pozwu).

O kosztach procesu postanowił na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany, który zarzucił Sądowi I instancji naruszenia:

- art. 227 k.p.c. przez błędne ustalenie, że częścią łączącej strony umowy o kredyt był „Regulamin kredytowania przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych”, a nie „Regulamin kredytów i pożyczek udzielanych klientom indywidualnym przez Bank (...) S.A.”;

- art. 328 § 1 k.p.c., gdyż uzasadnienie wyroku nie spełnia swojej podstawowej funkcji;

- art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy kredytowej;

- art. 95 ust. 1a Prawa Bankowego przez przyjęcie, że w postępowaniu cywilnym obowiązuje moc prawna ksiąg rachunkowych banku, a co za tym idzie, że przedłożone przez powoda dokumenty są prawidłowo sporządzone;

- art. 203 § 1 k.p.c. przez zasądzenie kwoty o 11 310,54 zł wyższej niż ostatecznie dochodzona przez powoda.

Wnosił o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości, albo jego uchylenie i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelację należało uwzględnić.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że nie ma żadnych podstaw do stwierdzenia, iż Sąd Okręgowy naruszył art. 328 § 2 k.p.c. Uzasadnienie rozstrzygnięcia zawiera kryteria przewidziane w tym przepisie. Wskazana została podstawa faktyczna rozstrzygnięcia oraz prawna motywacja stanowiska Sądu. Innym zagadnieniem pozostaje natomiast to, czy dokonane w sprawie ustalenia faktyczne uzasadniały stanowisko Sądu, w szczególności że doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy przez kredytodawcę. Na rozprawie apelacyjnej skarżący cofnął natomiast zarzut naruszenia art. 203 § 1 k.p.c.

Wstępnie zaznaczyć również należy, że skarżący w swojej apelacji sformułował zarzuty zmierzające do zakwestionowania ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy, w tym wadliwego zastosowania art. 227 k.p.c. i 233 § 1 k.p.c., tym niemniej nie wskazywał na żadne okoliczności faktyczne, które miałyby zostać dokonane sprzecznie z treścią konkretnych dowodów. Zarzuty naruszenia przepisów postępowania należało więc uznać za chybione. Nietrudno bowiem zauważyć, że zarzuty dotyczyły materii, która powinna była być eksponowana w ramach naruszenia przepisów prawa materialnego (dotyczących przede wszystkim skuteczności wypowiedzenia umowy kredytu). Powyższa kwestia nie stanowi bowiem przedmiotu ustaleń faktycznych, lecz stanowi przedmiot oceny prawnej prawidłowo ustalonego stanu faktycznego.

W świetle powyższego, podniesione w apelacji zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, należało rozważyć w świetle stanowiska pozwanego zajętego w odpowiedzi na pozew i konsekwentnie prezentowanego w toku postępowania, a następnie apelacji. K. M. twierdził bowiem, że powodowy Bank nie wypowiedział skutecznie umowy kredytu z dnia 28 sierpnia 2012 r., albowiem oświadczenie w tym przedmiocie dokonane było na podstawie i z powodów określonych w „Regulaminie kredytowania przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych”, który nie został mu doręczony, a co za tym jego zapisy nie wiązały stron umowy. Nad tak postawionym zarzutem należało pochylić się ze szczególną uwagą, albowiem jedynie skuteczne wypowiedzenie umowy kredytu skutkuje wymagalnością roszczenia banku obejmującego niespłacone raty kredytu oraz odsetki kapitałowe i odsetki za opóźnienie.

W związku z tym wskazać należy, że na podstawie upoważnienia ustawowego, zawartego w art. 75 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. - Dz.U. z 2018 r. poz. 2187) bank może wypowiedzieć umowę kredytu w razie niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu lub w razie utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej. Z kolei zawarta przez strony w dniu 28 sierpnia 2012 r. umowa o kredyt gotówkowy w PLN numer (...), w § 3 zawierała odesłanie do postanowień obowiązującego Regulaminu oraz Cennika usług. Treść przywołanych uregulowań nie powinna budzić większych wątpliwości interpretacyjnych. Poza sporem winno być zatem, że wobec nieuregulowania tej kwestii w umowie, warunki wypowiedzenia kredytu znajdować powinny się w obowiązującym aktualnie Regulaminie. Przypomnieć należy, że w dacie zawarcia umowy w powodowym Banku obowiązywał „Regulamin kredytowania przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych”, który zastrzegał możliwość wypowiedzenia umowy przez Bank na wypadek stwierdzenia, że warunki udzielenia kredytu nie zostały dotrzymane przez Klienta lub gdy utracił on zdolność kredytową (§ 17 ust. 1 pkt 6 Regulaminu k. 95). Pozwanemu treść tego (...) była znana i akceptował jego warunki, co potwierdza § 3 ust. 2 umowy.

Poza sporem jest również, że oświadczenie Banku z dnia 31 maja 2016 r. o wypowiedzeniu umowy kredytu odnosiło się wprost do „Regulamin kredytowania przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych”, który wszedł w życie w styczniu 2016 r. Powszechnie przyjmuje się, że bank jako profesjonalista jest zobligowany do rzetelnej informacji

wobec kredytobiorcy. W tym celu powinien również informować kredytobiorcę także o zmianach regulaminów, w szczególności gdy te regulują m.in. warunki wypowiedzenia kredytu. Skoro zaś w niniejszej sprawie pozwany zaprzeczył jakoby doręczony był mu „nowy” Regulamin, zatem to na powódzie, jako stronie wywodzącej z tego faktu skutki prawne (art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c.), ciążył obowiązek wykazania, iż kredytobiorca miał wiedzę o zmianie Regulaminu i miał możliwość zapoznania się z jego treścią. Takich dowodów jednak nie zaoferował, wobec czego przyjąć należało, że w stosunkach między stronami moc wiążącą miał „Regulamin kredytowania przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych” obowiązujący w dniu zawierania umowy kredytu.

Ma to o tyle istotne znaczenie, że wypowiedzenie umowy jest prawem kształtującym, które jest realizowane poprzez oświadczenie złożone drugiej stronie umowy (art. 61 k.c.). Z uwagi na szczególne skutki jakie ze sobą niesie, a które prowadzą do zerwania pomiędzy stronami węzła obligacyjnego, powszechnie przyjmuje się, że zgodnie z art. 60 k.c. zachowanie takie nie powinno pozostawiać żadnych wątpliwości co do prawidłowości jego złożenia. Przepis art. 60 k.c. o ile pozostawia swobodę w doborze zachowania wyrażającego wolę, to stawia wymóg tego, aby było ono w pełni zrozumiałe dla jego odbiorcy. Innymi słowy, skuteczne wypowiedzenie umowy kredytu przez Bank, powinno być na tyle jasne dla jego adresata, czyli kredytobiorcy, aby ten mógł ustalić nie tylko sam sens takiego oświadczenia, ale także jego podstawę faktyczną.

W ocenie Sądu Apelacyjnego oświadczenie Banku (...) S.A. z dnia 31 maja 2016 r. takich wymogów nie spełnia. Przede wszystkim Bank odwołuje się w nim do treści Regulaminu, który wszedł w życie w styczniu 2016 r. i co którego brak jest dowodów, iż został doręczony pozwanemu. Nadto brak jest w nim wskazanej faktycznej podstawy (przyczyny) wypowiedzenia, a jedynie odniesienie się do powodów określonych w § 18 ust. 1 i 2 Regulaminu. Takich jednak jednostek redakcyjnych nie zawiera Regulamin łączący strony, tj. obowiązujących w dacie zawarcia umowy kredytu. Nawet jednak regulamin na który powołał się powód w § 18 ust. 2 zawiera dziewięć różnych podstaw, które uznaje się za niedotrzymanie warunków umowy kredytu. Słusznie zatem skarżący podnosił, że analiza treści pisma nazwanego wypowiedzeniem umowy, nie daje podstaw do jednoznacznego ustalenia przyczyn wypowiedzenia. Zaznaczyć należy, że wprawdzie złożenie omawianego oświadczenia o wypowiedzeniu kredytu, było poprzedzone doręczeniem K. M. pozwanemu pisma z dnia 14 marca 2016 r. zatytułowanego „Ostateczne wezwanie do zapłaty” (k. 55), tym niemniej treść tego pisma w szczególności w części dotyczącej wysokości przeterminowanego zadłużenia (2.326,72 zł), w żaden sposób nie koresponduje z kwotą zadłużenia wskazaną w wypowiedzeniu umowy z dnia 31 maja 2016 r. (6.626,15 zł). W świetle powyższego, zgodzić się należało ze skarżącym, że treść skierowanego do niego oświadczenia Banku, mogła być dla niego na tyle niejednoznaczna, że pozbawiała go możliwości prawidłowego zinterpretowania przyczyn wypowiedzenia umowy kredytu. Jasny i jednoznaczny w tym wypadku przekaz powinien odwoływać się do wiążących strony zapisów Regulaminu, lub wprost wskazywać konkretne przyczyny wypowiedzenia umowy kredytu (jakie warunki udzielenia kredytu zostały naruszone). Tymczasem zachowanie powoda należy potraktować jako co najmniej nierzetelne. Inaczej bowiem nie sposób ocenić sytuacji, w której profesjonalny kredytodawca, w celu postawienia całej należności w stan natychmiastowej wymagalności, jednostronnie wypowiada umowę kredytu, nie informując jednocześnie wprost kredytobiorcy o konkretnych, określonych w umowie, podstawach wypowiedzenia, tym samym utrudniając mu obronę przed niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, takie zachowanie Banku nie zasługuje na ochronę prawną i nie może zostać uznane za skuteczne złożenie oświadczenia o wypowiedzeniu umowy kredytu. Podkreślić należy, iż wypowiedzenie umowy kredytowej stanowi bardzo dotkliwe dla kredytobiorców uprawnienie kształtujące banku w stosunku kredytowym, bo jego wykonanie może doprowadzić do zakończenia tego stosunku przed pierwotnie ustalonym okresem spłaty kredytu. W związku z tym nie może być ono wykonane w sposób nagły, zaskakujący dla kredytobiorcy, nawet jeżeli istnieją podstawy do jego podjęcia zgodnie z treścią umowy kredytowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie doszło zatem do skutecznego wypowiedzenia przez Bank (...) S.A. umowy z dnia 28 sierpnia 2012 r. o Kredyt Gotówkowy w PLN nr (...), a tym samym wobec braku wymagalności dochodzonych pozwem kwot, zmienić należało zaskarżony wyrok, zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c., i oddalić powództwo w całości jako przedwczesne w tej części, w której Sąd Okręgowy je uwzględnił i zasądził od pozwanego koszty procesu, których nie

powinien ponieść skoro ostatecznie wygrał spór – art. 98 § 1 k.p.c. W tej sytuacji nie miała już znaczenia podnoszona w apelacji kwestia naruszenia art. 95 ust. 1a prawa bankowego.

O kosztach postępowania odwoławczego, Sąd postanowił zgodnie z zasadą ponoszenia odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 k.p.c.) i na mocy art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazał ściągnąć od przegrywającego sprawę powoda na rzecz Skarbu Państwa kwotę 3.744 zł tytułem opłaty od apelacji, od której obowiązku uiszczeni powód był zwolniony.

(...)